SOVAK ČR k veřejné konzultaci revize Směrnice o čistírenských kalech

3 . 3. 2021

Směrnice o čistírenských kalech je doplňujícím právním předpisem směrnice o čištění odpadních vod, zohledňuje však pouze jeden způsob využití čistírenského kalu, a to využití v zemědělství. Vzhledem k tomu, že se očekává rostoucí produkce kalu v souvislosti se zpřísňujícími se požadavky danými legislativou a dalšími možnými zpřísněními v rámci současné revize směrnice o čištění městských odpadních vod, je důležité, aby producenti kalu měli zachovány i další možnosti využití vyprodukovaného kalu. V rámci revize by měla být stávající směrnice rozšířena o veškeré možnosti využití čistírenského kalu například za účelem výroby druhotných surovin, zároveň by měla zajistit dostatečnou ochranu životního prostředí. V rámci hodnocení by měly být zohledněny níže uvedené cíle Evropské unie:

Oběhové hospodářství

Nakládání s čistírenskými kaly by mělo být v souladu s cíli oběhového hospodářství. V současné době jsou z kalu znovuzískávány a opětovně využívány druhotné suroviny, vyvíjejí se nová řešení, která jsou nákladná. Pro tyto suroviny je nutno vytvořit dobře fungující trh EU a zjednodušit přepravu druhotných surovin v rámci Evropy. Aby se oběhové hospodářství mohlo plně rozvinout, musí legislativní rámec podporovat změnu přístupu provozovatelů, tj. zaměřit se na výrobu druhotných surovin. Aby toho bylo dosaženo, je třeba podpořit provozovatele důsledným schvalovacím procesem chemických látek a flexibilními povoleními k vypouštění odpadních vod do kanalizace, které budou účinně regulovat látky vstupující do kanalizace, jež by mohly ohrozit využití čistírenských kalů v rámci oběhového hospodářství. Zelená dohoda pro Evropu by měla podporovat rozvoj technologií k získávání a využití druhotných surovin spolu s finančním nástrojem k zabezpečení investic.

Změna klimatu

Dále je třeba vzít v úvahu také cíl dosažení uhlíkové neutrality do roku 2050. Zjištění uhlíkové stopy, která se u různých technologií značně liší, by mělo být nedílnou součástí každé investice. Co se týká kvality kalů, rostou obavy ohledně kontaminantů vyskytujících se v kalu, zejména ve vztahu k jeho využití v zemědělství. Odstranění těchto kontaminantů je možné pouze energeticky náročnými technologiemi, které uhlíkovou stopu zvyšují, což není v souladu s cíli EU (uhlíkově neutrální Evropa). Přes vědecky dokázaný omezený dopad na životní prostředí, přítomnost těchto kontaminantů ohrožuje jejich využití v zemědělství a pro tyto případy bude nutno zavést alternativy (např. spalování, znovuvyužití fosforu atd.). To si vyžádá značné investice do nové infrastruktury (spalovny), které by měly zpracovat cca 62 % kalů (v Evropě), dnes aplikovaných na půdu. Výstavba takové infrastruktury včetně jejího provozování bude výrazně zvyšovat produkci emisí, což není v souladu s cíli EU dosáhnout uhlíkové neutrality do roku 2050. Použití kalu v zemědělství by mělo být umožněno vzhledem k nízkým emisím, navíc snižuje používání syntetických hnojiv, jejichž uhlíková stopa je vyšší. Alternativně lze za zachycování uhlíku považovat i výrobu zelené energie ze spalování. Metoda LCA (posuzování životního cyklu výrobků nebo procesů) by se mohla stát klíčovým nástrojem pro stanovení nejvhodnější technologie (tj. vzít v potaz místní podmínky, trh, uhlíkovou stopu).

Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, z.s.
Novotného lávka 5
110 00 Praha 1

Telefon: 221 082 207, 221 082 346
E-mail: sovak@sovak.cz

IČ: 60456116, DIČ: CZ60456116
Bankovní spojení: MONETA Money Bank Praha, č. ú.: 2127002504/0600
SOVAK ČR je zapsán ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 65878

Finanční náklady

Co se týká finančních prostředků, zpráva OECD (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj) pro Evropskou komisi týkající se hodnocení směrnice o čištění odpadních vod uvádí, že pro úplnou implementaci směrnice ve všech členských státech EU do roku 2030 je zapotřebí 253 miliard EUR. Tato částka nepokrývá investice do kalového hospodářství, které bylo identifikováno jako jedna z hlavních nákladových položek pro implementaci směrnice a lze tak očekávat podstatně vyšší potřebu finančních prostředků. Nové technologie a nové způsoby zpracování kalu/ valorizace/recyklace vyžadují investice a budou generovat dodatečné provozní náklady. Všechny tyto náklady musí být uhrazeny buď prostřednictvím plateb za stočné, nebo prostřednictvím výnosů z obnovené energie nebo materiálů. To znamená, že potenciální klienti musí být ochotni platit, a musí být stanoveny předpisy na podporu rozvoje nových trhů.

Veřejné mínění

Dále je zapotřebí změnit pohled veřejnosti, která se obává využívání kalů v zemědělství z důvodu možné kontaminace. Veřejnost nepovažuje čistírenský kal za cenný zdroj a to, že je kal považován za odpad nepodporuje oběhové hospodářství. Vzhledem k tomu doporučujeme zvážit změnu termínu „čistírenský kal". Co se týká kvality kalů, existují nepřímé způsoby ochrany, nařízení REACH. V tomto směru však chybí jasná pravidla, zejména pro omezování znečištění u zdroje. S výjimkou nařízení o hnojivech neexistují na úrovni EU žádné právní předpisy pro druhotné suroviny z kalů. Budoucí legislativní rámec týkající se možnosti využití druhotných surovin a oběhového hospodářství musí zajistit nezbytná opatření pro ochranu lidského zdraví a životního prostředí včetně provádění monitoringu, podávání zpráv a kontrol kvality pro různé způsoby znovuvyužití kalů.

Technologie

Různé technologie zpracování vykazují značnou rozmanitost co se provozování a energetické náročnosti týká, navíc ne všechny technologie jsou dostatečně odzkoušeny, aby mohly být použity ve větším rozsahu.

Pozice SOVAK ČR

Čistírenské kaly jsou nevyhnutelným a cenným vedlejším produktem čištění odpadních vod. Budoucnost nakládání s nimi závisí především na legislativě, tj. zda zavede opatření k ochraně kvality tohoto vedlejšího produktu a regulační rámec na podporu jeho využití. Maximalizace využití těch kalů, které nebudou představovat zdravotní riziko, v zemědělství a krajinotvorbě je bezesporu správná dlouhodobá cesta využití. A to jak ve formě kalů, tak i produktů, vzniklých transformací kalů. Platnou alternativou zůstává i energetická valorizace tam, kde složení kalů neumožňuje přímou či nepřímou aplikaci. Evropská legislativa by tak neměla bránit členským státům zvolit si cesty využití, které jsou v dané lokalitě ekologicky, ale i technicko-ekonomicky nejvhodnější variantou. V každém případě je ale zapotřebí změnit pohled na čistírenský kal, který je v současné době vnímán jako odpad. A to nejen u veřejnosti, ale i u dotčených orgánů státní správy a v odborných institucích a zaměřit se na možnosti dalšího využití kalů a produktů, které vznikají jejich transformací. Není možné, aby ministerstva bránila nadále legislativnímu převodu kalů do produktů, stojících mimo zákon o odpadech. Takový postup představuje ohromné riziko pro případné investování do nových a inovativních technologií.

Ing. Filip Wanner, Ph.D., Ing. Marcela Zrubková, Ing. Ondřej Beneš, Ph.D., MBA, LLM.
zástupci SOVAK ČR v EurEau

SOVAK ČR je spolkem sdružujícím právnické a fyzické osoby, činné v oboru vodovodů a kanalizací pro veřejnou potřebu a sdružuje subjekty, jejichž hlavním předmětem činnosti je zajišťování zásobování vodou nebo odvádění a čištění či jiné zneškodňování odpadních vod, a to jak z hlediska provozování a spravování, tak z hlediska vlastnictví, rozvoje a výstavby. V současné době má SOVAK ČR 112 řádných členů a 124 členů přidružených. Řádní členové SOVAK ČR v České republice zásobují kvalitní pitnou vodou přes 9 mil. obyvatel, odvádějí odpadní vody pro téměř 8 mil. obyvatel a přes 98 % těchto odpadních vod čistí.

Sdružení oboru vodovodů a kanalizací ČR, z.s.
Novotného lávka 5
110 00 Praha 1

Telefon: 221 082 207, 221 082 346
E-mail: sovak@sovak.cz

IČ: 60456116, DIČ: CZ60456116
Bankovní spojení: MONETA Money Bank Praha, č. ú.: 2127002504/0600
SOVAK ČR je zapsán ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, oddíl L, vložka 65878